

Riek de Graaff

Grammatica en taalstudie

Marc van Oostendorp

De dochter van de taalkundige Rick de Graaff is dertien maanden oud en heeft geen idee wat een bijvoeglijk naamwoord is. Toch spreekt

ze over een jaar of tien vloeiend Nederlands. Wie zijn moedertaal leert, heeft geen grammaticaboek nodig.

Sommige leraren denken dat dit niet opgaat voor mensen die na de kindertijd een vreemde taal leren. Er zijn middelbare scholen waar Engels, Frans of Duits leren nog steeds in de eerste plaats betekent: zinnen ontleiden, woordsoorten benoemen en grammaticaregels onder de knie krijgen. Andere leraren zijn het niet eens met die gang van zaken. Zij staan een methode voor waarbij de leerling vooral in de taal wordt ondergedompeld en zo veel mogelijk voorbeelden ziet en hoort van gewoon, alledaags taalgebruik.

Wie heeft er gelijk? Vreemd genoeg hebben wetenschappers nog maar heel weinig onderzoek gedaan naar het nut van grammatica in het vreemdetalenonderwijs. Met het proefschrift waarop hij eind vorig jaar in Amsterdam promoveerde aan de Vrije Universiteit heeft De Graaff die lacune in ieder geval voor een gedeelte opgevuld.

● MOND VOL REGELS

"Beide standpunten zijn te extreem", zegt De Graaff. "Als iemand gespannen op grammaticaregels let, wordt hij door die regels misschien belemmerd bij het spreken. Zo iemand staat met zijn mond vol regels. De expliciete kennis die een leerling tijdens grammaticaonderwijs opdoet, blijkt bovendien niet automatisch omgezet te worden in impliciete, onbewust toegepaste spreekvaardigheid." Aan de andere kant blijkt uit

De Graaffs onderzoek dat een goede uitleg van grammaticaregels wel degelijk kan helpen om het taalgebruik te verbeteren.

Tijdens een van zijn experimenten liet hij twee groepen jongvolwassenen Spaans leren met een zelfstudieprogramma. Beide groepen gebruikten daarbij hetzelfde computerprogramma; alleen werd aan de ene groep in elk lesje de constructie van een bepaalde zin uitgelegd, terwijl de andere groep proefpersonen in dezelfde tijd alleen wat meer voorbeelden van die zin te zien kreeg in praktische situaties. Na afloop van de zelfstudie cursus werd iedereen aan dezelfde tests onderworpen. De studenten die expliciet grammaticaonderwijs gekregen hadden, bleken het op sommige punten inderdaad beter te doen dan de anderen.

● MOOI HANDJE

"Ik vond het grootste verschil bij de subtielere grammaticale kwesties van het Spaans," legt De Graaff uit, "dingen waar een moedertaalspreker niet over hoeft na te denken. Een voorbeeld van zo'n kwestie in het Nederlands is de verbuiging van het bijvoeglijk naamwoord: wanneer zeggen we 'mooi' en wanneer 'mooie'? Het verschil tussen die twee woorden is moeilijk te horen, met die korte, onbeklemtoonde stomme e. Daarom is dit een lastig punt voor leerlingen. Daar komt nog bij dat het moeilijk te doorgronden is wanneer je welke vorm gebruikt: waarom zeggen we 'een mooie hand' maar 'een mooi handje'? In zo'n geval kan het helpen als iemand eens duidelijk uitlegt wat de regels zijn."

Nederlandse kinderen wordt het grammaticale verschil tussen *een mooie hand* en *een mooi handje* nooit uitgelegd. Toch leren zij de verbuiging van het bijvoeglijk naamwoord over het algemeen zonder problemen

feilloos te hanteren. De Graaff: "Het leren van een vreemde taal is kennelijk iets anders dan het leren van je moedertaal. Volwassenen hebben kennelijk een achterstand ten opzichte van kinderen."

● OUDERWETS

Een van de oorzaken van dit verschil is volgens De Graaff dat volwassenen geneigd zijn abstract na te denken over de grammatica van de taal die ze leren. Zelfs de proefpersonen die geen expliciete uitleg kregen over de grammatica, konden na afloop van het experiment toch af en toe sommige regels formuleren. "Meestal ging dat goed, maar het is mogelijk dat er op die manier ook fouten gemaakt worden omdat er te strak wordt vastgehouden aan verkeerd geïnterpreteerde regels." Een duidelijke uitleg van de grammatica kan dan een houvast zijn.

Dat betekent overigens niet dat De Graaff vindt dat de oude methodes om vreemde talen te leren, die voornamelijk bestonden uit grammatica-onderwijs in het Nederlands, weer zouden moeten worden ingevoerd. "Natuurlijk is het goed als de leerlingen de taal die ze leren zo veel mogelijk horen. Ouderwetse leraren deden soms zelf nauwelijks hun mond open, omdat ze bang waren om tegen de grammatica te zondigen. Maar aan de andere kant hoeft wat mij betreft ook weer niet alles in die andere taal uitgelegd te worden. Grammaticaregels maken vaak gebruik van behoorlijk abstracte begrippen, zoals *bijvoeglijk naamwoord* of *verbuiging*. Ik kan me voorstellen dat het dan tijd bespaart om die grammaticale uitleg in het Nederlands te geven." <

Riek de Graaff, *Differential Effects of Explicit Instruction on Second Language Acquisition*. Den Haag, Holland Academic Graphics, 1997. ISBN 90 5569 038 4